

หนังสือไวยากรณ์ไทยที่ชาวต่างประเทศเขียนขึ้น ในสมัยอยุธยาและสมัยต้นรัตนโกสินทร์

วีรณัฏฐ์ วรรณดี*

ชาวต่างประเทศตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในสมัยอยุธยาและสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น มีอยู่จำนวนหนึ่งที่สนใจศึกษาภาษาไทยและได้อธิบายลักษณะของภาษาไทยไว้ เช่น ลา ลูแบร์ (Monsieur de la Loubère) เขียนเกี่ยวกับภาษาไทยไว้ในหนังสือ “ราชอาณาจักรสยาม” (Du Royaume de Siam) ซึ่งเป็นบันทึกเล่าการเดินทางมาประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ชาวต่างประเทศบางคนได้เขียน “หนังสือไวยากรณ์ไทย” ขึ้นเพื่อให้ความรู้และอธิบายลักษณะของภาษาไทยโดยเฉพาะ งานเขียนอธิบายลักษณะภาษาไทยดังกล่าวมานี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “หนังสือไวยากรณ์ไทย” นับเป็นงานเขียนที่น่าสนใจ ทั้งนี้เพราะเป็นเอกสารที่แสดงให้เห็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาไทยและวิธีการอธิบายลักษณะของภาษาไทยของชาวต่างประเทศในสมัยก่อน รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาไทยบางเรื่องในเชิงประวัติศาสตร์ด้วย

หนังสือไวยากรณ์ไทยที่ชาวต่างประเทศเขียนขึ้นในสมัยอยุธยานั้น มีหลักฐานว่า สังฆราช ลาโน (Louis Laneau) ซึ่งเป็นมิชชันนารีชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่งขึ้นเล่มหนึ่ง อาเดรียง โลเนย์ (Adrien

Launay) กล่าวถึงสังฆราชลาโนว่า ...เชี่ยวชาญด้านภาษาและศาสนาของสยามอย่างลึกซึ้งโดยศึกษาจากพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญที่สุดของเมืองอยุธยา พระสังฆราชลาโน ได้แต่งคำอธิบายไวยากรณ์และพจนานุกรมสยาม-ลาตินขึ้นอย่างละหนึ่งเล่ม^๑

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^๑ อาเดรียง โลเนย์, สยามและคณะมิชชันนารีฝรั่งเศส, ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี แปลจาก Siam et les Missionnaires (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๒๕), หน้า ๕๔-๕๕.

สังฆราชลาโนเคยทำหน้าที่แปลพระ
ราชสาส์นของพระสันตะปาปาเคลมีองที่ ๙
(Clement IX) และพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ถวาย
สมเด็จพระนารายณ์มหาราชในคราวที่คณะ
ทูตของฝรั่งเศสเข้าเฝ้าเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.
๑๖๘๓^๒ นอกจากนี้ยังได้แปลและแต่งหนังสือ
คำสอนทางคริสต์ศาสนาเป็นภาษาไทย^๓
ผลงานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสังฆราชลาโนมี
ความรู้และเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี แต่
เป็นที่น่าเสียดายที่ในปัจจุบันหนังสือไวยากรณ์
ไทยของท่านไม่มีเหลืออยู่ให้ศึกษา

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐาน
ว่าชาวต่างประเทศตะวันตกได้แต่งหนังสือ
ไวยากรณ์ไทยขึ้นอีก ๒ เล่ม ได้แก่
หนังสือ *A Grammar of the Thai
or Siamese Language* ของร้อยเอก
เจมส์ โลว์ (Capt. James Low) ชาวอังกฤษ
และหนังสือ *Grammatica Linguae Thai*
ของสังฆราชฌอง แบปติสต์ ปาลเลอกัวซ์
(Jean-Baptiste Pallegoix) ชาวฝรั่งเศส

หนังสือ *A Grammar of the
Thai or Siamese Language* ของ
เจมส์ โลว์ พิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. ๑๘๒๘

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

^๓ อักษร สดิลกฤต, ดยสือไทย ๓๐๐ ปี, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : องค์การแก้วของคุรุสภา, ๒๕๒๒),
หน้า ๘๘.

^๔ James Low, *A Grammar of the Thai Siamese Language* (Calcutta : The
Baptist Mission Press, ๑๘๒๘), p. ๑.

A GRAMMAR

OF

THE THAI,

OR

SIAMESE LANGUAGE.

BY

CAPT. JAMES LOW,

OF THE H. E. I. C. MILITARY SERVICE.

Chiang sai tee yang re phalit
Mulpitit yang re phalit.

Siamese Adige.

Calcutta:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS.

SOLD BY WILKES, THICKER AND CO. CALCUTTA, AND MUGGER PARBURY, ALLEN, AND CO. LONDON.

1828.

(พ.ศ. ๒๓๗๑) เจมส์ โลว์ เขียนหนังสือเล่มนี้
ขึ้นเพื่อให้ความรู้ภาษาไทยแก่คนอังกฤษที่จะ
ต้องติดต่อกับคนไทย ด้วยเหตุผลที่ว่าถ้าคน
อังกฤษไม่รู้ภาษาไทย การเจรจาระหว่างคน
อังกฤษกับคนไทยก็จะเป็นไปอย่างจำกัดและ
ไม่เป็นที่น่าพอใจ^๔ เหตุผลนี้สอดคล้องกับ
ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำคณะทูต
ที่ปรากฏในบันทึกรายวันของเจมส์ โลว์ เมื่อ

ครั้งได้รับแต่งตั้งให้เป็นทูตมายังเจ้าเมืองนคร
ศรีธรรมราช เมื่อ ค.ศ. ๑๘๒๔ (พ.ศ. ๒๓๖๗)
ถึงข้อความว่า

การติดต่อโต้ตอบทั้งหมดกับราชสำนักสยามควร
จะเขียนใช้ภาษาไทย.....ถ้าหากการติดต่อโต้ตอบ
นั้นใช้ภาษาไทยทั้งหมด โดยบรรดาผู้ที่มีความ
สามารถทำงานนั้นได้ จะทำให้การเจรจาสนลง
และขจัดข้อขัดแย้งปัญหาเกี่ยวกับการแปลความ
ผิด ๆ . . .^๕

เจมส์ โลว์เสนองานเขียนนี้ต่อ The Asiatic
Society of Calcutta ในปี ค.ศ. ๑๘๒๒ อีก
๖ ปีต่อมาเมื่อข้าหลวงใหญ่อังกฤษแห่งBritish
Settlements in the Straits of Malaccaต้อง
การจะส่งเสริมการศึกษาภาษาไทย หนังสือ
ไวยากรณ์ไทยของเจมส์ โลว์เล่มนี้จึงได้รับการ
ตีพิมพ์^๖

หนังสือไวยากรณ์ไทยของเจมส์ โลว์
เป็นหนังสือขนาด ๘ หน้ายก มีความหนา
๑๒๒ หน้า ข้อความในหนังสือเป็นภาษา
อังกฤษ แต่ก็มีข้อความที่เป็นตัวอักษรไทย
ประกอบ ตัวอักษรไทยในหนังสือเล่มนี้มี ๒

แบบ แบบที่ ๑ เป็นตัวพิมพ์อักษรไทยซึ่ง
สันนิษฐานว่าเป็นตัวพิมพ์ไทยแบบแรกที่ได้
มีการจัดทำขึ้น^๗ ข้อความที่เป็นตัวอักษรไทย
ในหนังสือเล่มนี้เกือบทั้งหมดพิมพ์ด้วยตัว
พิมพ์แบบที่ ๑ นี้ ส่วนแบบที่ ๒ มีปรากฏ
เพียงหน้าเดียว เป็นลายมือเขียนอักษรไทย
พิมพ์ด้วยบล็อก สันนิษฐานว่าเป็นลายมือ
เขียนตัวอักษรไทยในสมัยอยุธยาตอนปลาย^๘

เนื้อหาของหนังสือ A Grammar
of the Thai แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ บทนำ
ตอนอธิบายไวยากรณ์ไทยและภาคผนวก

บทนำ เป็นการอธิบายภาษาไทยใน
เชิงประวัติโดยมีการเปรียบเทียบหรือกล่าว
โยงถึงภาษาอื่นๆ เช่น จีน มอญ พม่า มลายู
เขมร บาลี สันสกฤต เปอร์เซีย ภาษาที่
พูดในแคว้นอัสสัมของอินเดียและภาษาไทย
ล้านนาซึ่งเจมส์ โลว์เรียกว่า “ภาษาลาว” เนื้อ
หาที่น่าสนใจมีหลายเรื่อง เช่น เรื่องการแบ่ง
ภาษาในดินแดนอินโดจีนออกเป็น ๒ พวก
คือพวกคำหลายพยางค์และพวกคำพยางค์เดียว
เรื่องการแบ่งภาษาไทยออกเป็น “ภาษาไทย

^๕ หน้าหา วรเนติวงศ์ (ผู้แปล), จดหมายเหตุเจมส์ โลว์ (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร ๒๕๑๕) หน้า ๔๕.

^๖ James Low, *A Grammar of the Thai or Siamese Language*, p. ๒.

^๗ กำธร ศิริภักดิ์, ลายมือไทย ๑๐๐ ปี, หน้า ๑๒๑.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

ใหญ่หรือภาษาไทยช้าหลวงหรือภาษาคำ
พระยา” (ภาษาที่ใช้ในเมืองหลวง) “ภาษา
ชาวเมืองนอกหรือภาษาชาวบ้านนอก” (ภาษา
ที่ใช้ตามหัวเมืองที่ห่างไกลจากเมืองหลวง)
และ “ภาษาคำท่าน” (ภาษาที่ใช้ในราชสำนัก
หรือราชศัพท์ในปัจจุบัน) เรื่องสมมุติฐาน
ที่ว่าภาษาไทยและภาษาจีนมีกำเนิดร่วมกัน
หรือภาษาไทยรับถ่ายทอดภาษาพูดของจีนไว้
เรื่องภาษาลาวเป็นคนละภาษากับภาษาไทยแต่
ก็มีความคล้ายคลึงกับภาษาไทยมากจนต้องรับ
เป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทย และเรื่อง
การรับระบบอักษรของภาษาบาลีและคำบาลี
มาใช้ในภาษาไทย เป็นต้น ในปัจจุบันการ
ศึกษาภาษาเชิงประวัติก้าวหน้าขึ้นมาก ทั้งนี้
การอธิบายเกี่ยวกับภาษาไทยในหนังสือเล่มนี้
บางเรื่องจึงเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตามการอธิบายเกี่ยวกับภาษา
ไทยของเจมส์ โลว์ ในบทนำของหนังสือเล่ม
นี้ก็ทำให้เห็นพัฒนาการของความรู้เกี่ยวกับ
ภาษาไทยเชิงประวัติ นอกจากนี้ยังทำให้
ทราบว่าก่อน พ.ศ. ๒๓๓๑ มีชาวต่างประเทศ
อีกหลายคนที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาไทย
และภาษาในดินแดนอินโดจีน ทั้งนี้เพราะ
เจมส์ โลว์อ้างอิงหรือกล่าวถึงผลงานของชาว
ต่างประเทศเหล่านั้นไว้ ชาวต่างประเทศ

ดังกล่าว เช่น Docter Leyden ซึ่งเจมส์ โลว์
กล่าวถึงงานวิจัยเรื่อง Indo - Chinese
Language และเรื่อง Comparative Vocabu-
rary of the Burma, Malaya and Thai
Language นอกจากนั้นก็มี Captian Towers
ซึ่งเจมส์ โลว์ อ้างถึงเกี่ยวกับเรื่องการเปรียบเทียบ
คำภาษามอญกับคำภาษาไทยและเรื่อง
ภาษาถิ่นย่อยในภาษาไทย Dr. F. Buchanan
และ Dr. Marshman ซึ่งเจมส์ โลว์ อ้างถึง
เกี่ยวกับเรื่องภาษาถิ่นย่อยในภาษาไทยและ
เรื่องความสัมพันธ์ของภาษาจีนกับภาษาใน
อินโดจีนตามลำดับ

ตอนอธิบายไวยากรณ์ เป็นการ
อธิบายระเบียบของภาษาไทยเรื่องต่างๆ ๓
ด้านคือ อักษรวิธี วจีวิภาคและวากยสัมพันธ์
ด้านอักษรวิธี ได้แก่วรรณยุกต์ซึ่งเกี่ยวกับ
พยัญชนะ สระ เครื่องหมายวรรคตอนเฉพาะ
เครื่องหมายจบความ (Stops) ลักษณะของคำ
พยางค์เดี่ยว (monosyllables) และระบบ
วรรณยุกต์ (The Siamese System of intonation)
การอธิบายภาษาไทยด้านอักษรวิธีนี้
เจมส์ โลว์ อธิบายอย่างละเอียด มีตารางแสดง
รูปพยัญชนะและสระซึ่งบอกเสียงอ่านพร้อม
ทั้งอธิบายลักษณะของเสียงเทียบกับคำในภาษา
อังกฤษ มีตารางแจกแจงพยัญชนะซึ่งวางรูป

พยัญชนะ ๓ บรรทัดเช่นเดียวกับหนังสือจีนตามฉี่ของพระโหราธิบดีชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของอักษรวิธีไทย เช่น พยัญชนะหลายตัวใช้เป็นตัวสะกดเสียงเดียวกัน ตัวอักษรตัวเดียวใช้เขียนแทนคำ การเขียนคำย่อสระบางตัวมีรูปหลายรูป เป็นต้น เรื่องลักษณะคำพยางค์เดียวกันเช่นกัน มีการอธิบายให้เห็นว่าภาษาไทยสามารถสร้างคำพยางค์เดียวได้มากโดยการประสมสระและพยัญชนะหลายแบบ มีคำออกเสียงเหมือนกันแต่เขียนต่างกัน ส่วนเรื่องวรรณยุกต์นั้นเจมส์ โลว์เห็นว่าชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยมีปัญหาเรื่องนี้มาก มีการอธิบายเครื่องหมายของเสียงวรรณยุกต์ (The sign of the Tones) ว่ามี ๓ รูป คือ ' ˊ และ ˋ ตัว ˊ นั้นเจมส์ โลว์ อธิบายว่าเป็นเครื่องหมายของเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นความไม่เข้าใจเรื่องอักษรนำในภาษาไทย มีการยกตัวอย่างและคำอธิบายการผันวรรณยุกต์ซึ่งไม่ชัดเจน นอกจากนี้มีการยกคำและข้อความมาอธิบายว่า เมื่อเสียงวรรณยุกต์ของคำนั้นเปลี่ยนไปความหมายของคำก็เปลี่ยนไปด้วย

ด้านวิภาก ได้แก่ คำบอกนามไม่ชี้เฉพาะและชี้เฉพาะ (articles or definitives) คำนาม (substantive nouns) คำขยายนาม

(adjectives) คำสรรพนาม (pronouns) คำกริยาและคำประกอบกริยา (verbs and attributives) คำบอกจำนวนนับ (numerals) คำกริยาวิเศษณ์ (adverbs) คำอุทาน (interjections) คำบุพบท (prepositions) และคำสันธาน (conjunction and disjunctions) การอธิบายเกี่ยวกับคำชนิดต่างๆ ในภาษาไทยที่กล่าวข้างต้นเป็นการอธิบายตามลักษณะหรือโครงสร้างภาษาอังกฤษ เช่น เรื่อง articles ซึ่งในภาษาไทยไม่มีคำชนิดนี้ ก็เป็นการอธิบายให้เข้าใจว่าภาษาไทยใช้อย่างไร การอธิบายเรื่องนามก็อธิบายเกี่ยวกับเพศและการกต่างๆ หรืออธิบายเรื่องกริยาก็อธิบายเกี่ยวกับมาลา (mood) และ กาล (tense) ชนิดต่างๆ ด้วย ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่ใช่ลักษณะสำคัญของภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีการแยกชนิดย่อยของคำบางชนิด เช่น คำสรรพนาม เป็นต้น

ด้านวากยสัมพันธ์ ได้แก่ การผูกถ้อยคำและประโยค (construction) และการสร้างคำ (composition and derivation of words) การอธิบายด้านวากยสัมพันธ์นี้ อธิบายเฉพาะการเรียงคำและตำแหน่งของคำแต่ละชนิดในประโยค อธิบายการสร้างคำโดยวิธีประสมคำและการนำคำมาขยาย ไม่มีการอธิบายเรื่องชนิดของประโยค

เนื้อหาที่เป็นตอนอธิบายไวยากรณ์ดังกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า เจมส์ โลว์ ได้นำเอากฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษมาใช้ในการอธิบายภาษาไทย นับเป็นหนังสือไวยากรณ์ไทยเล่มแรก (ที่ปรากฏหลักฐาน) ที่แสดงให้เห็นการอธิบายภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ดั้งเดิม ส่วนหนังสือไวยากรณ์ไทยที่อธิบายภาษาไทยโดยอาศัยหลักของไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่คนไทยเรียบเรียงขึ้น มีขึ้นในสมัยรัชกาล ๕

การอธิบายไวยากรณ์ไทยคั่นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมีตัวอย่างคำหรือข้อความหรือประโยคภาษาไทยประกอบด้วย ตัวอย่างบางแห่งมีคำอ่านเขียนด้วยตัวอักษรโรมันและตัวอย่างทุกแห่งมีคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ ตัวอย่างหลายตัวอย่างเป็นคำประพันธ์จากวรรณคดี เช่น เรื่อง “อุณรุท” เรื่อง “วรรณชวรเนตร” (Warranoot Waranet) และเรื่อง “นารีทม” (Na-ree-thom) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างที่คัดมาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย และเรื่องทางพุทธศาสนาอีกด้วย ตัวอย่างภาษาไทยเหล่านี้แม้จะเป็นภาษาไทยที่ชาวต่างประเทศบันทึกไว้แต่ก็พอจะทำให้เห็นการใช้ถ้อยคำและประโยคของคนไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่แตกต่างกับปัจจุบันได้ ตัวอย่างคำ เช่น ชาวนอก ชาวเมืองนอก

(คนที่อยู่ตามหัวเมือง) ชาวเหนือ (คนที่อยู่ฝ่ายเหนือ เช่น เมืองพิษณุโลก) ข้าวิคเจ้า (ข้าพเจ้า) รอคอ่าน (สามารถอ่าน) ไ้ราช บักซี่ (ไม้โท) ตัวอย่างประโยค เช่น

แต่ว่ามันนี้ก็เหลือเล่า
เจ้าอยู่ต้อยอยู่
เจ้าจะอยู่ต้อยอยู่เดชพระธรรมวิภักสา
ก็ฉันจะให้เงินกับพ่อ
เพลานี้เห็นที่ฝนจะตก

ภาคผนวก เนื้อหาส่วนที่เป็นภาคผนวกนั้น เจมส์ โลว์ ประมวลคำไทยมาอธิบายความหมายโดยเขียนด้วยอักษรไทยและอธิบายความหมายเป็นภาษาอังกฤษ คำไทยดังกล่าวนี้มี ๓ หมวด หมวดแรก เป็นคำที่ใช้ทั่วไป แต่ก็มีคำศัพท์อยู่บ้าง หมวดที่ ๒ เป็นคำราชาศัพท์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำที่ใช้ในวรรณคดี หมวดนี้มีคำอธิบายความหมายเป็นคำไทยทั่วไป เขียนด้วยอักษรไทย แล้วจึงอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ การอธิบายความหมายของคำราชาศัพท์มีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง ทั้งนี้คงเนื่องมาจากความไม่เข้าใจความหมายของคำนั้นอย่างแท้จริง เช่น คำ ‘เสวย’ อธิบายว่า “อร่อย” “luscious, dainty, delicious” เป็นต้น หมวดที่ ๓ เป็นการเปรียบเทียบ “คำภาษาไทยใหญ่” ซึ่งรวมทั้ง “ภาษาคำพระยา” กับ “ภาษาไทยนอก” “ภาษาไทยนอก” ที่

เจมส์ โลว์ นำมาเทียบกับภาษาที่ใช้ในเมืองหลวงนั้นคงจะเป็นภาษาถิ่นใต้ซึ่งพิจารณาจากวรรณยุกต์ของคำที่นำมาเทียบกัน เช่น

มา (ค่า)	กา
น้อย	น้อย
ซ่ง	ซ่ง
ฟาร้อง	ฟาร้อง
นั่ง	นั่ง

อีกประการหนึ่งเจมส์ โลว์ อยู่ที่เขาปะนาเริงและเคยเดินทางเข้ามาติดต่อกับหัวเมืองฝ่ายใต้ จึงย่อมคุ้นเคยกับภาษาถิ่นใต้มากกว่าถิ่นอื่น

นอกจากจะมีภาษาไทยแล้วในภาคผนวกยังมีตารางแสดงตัวอักษรต่าง ๆ เช่นอักษรขอมที่ใช้เขียนภาษาบาลีของไทย อักษรลาว (ไทยล้านนา) อักษรของแคว้นอัสสัม เป็นต้น ต่อจากนั้นเป็นข้อความที่คัดตอนมาจากวรรณกรรมและเอกสารทางประวัติศาสตร์รวม ๕ ชุด ได้แก่นิทานเรื่องแพะตาบอดกระต่ายขาหัก จดหมายของพระยาบริรักษ์ภูธรเจ้าเมืองถลางมีไปถึงเจ้าเมืองเกาะหมาก ตัวอย่างคำกลอน ๔ ตอน ๓ ชุดแรกมีเฉพาะข้อความที่เป็นตัวอักษรไทย ชุดที่ ๔ เป็นคำกลอนจากบทละครเรื่องอุณรุท มีคำอ่านเขียนด้วยอักษร

โรมัน แล้วอธิบายความหมายของคำกลอน และอธิบายเกี่ยวกับบทละครไทย ส่วนชุดที่ ๕ นั้น เป็นคำอ่านเพลงยาวที่คัดมาไว้ในชุดที่ ๓ และข้อความอธิบายความหมายของเพลงยาวตอนนั้น

Air—ไอระ, o rāe ๓๖๑
เมื่อมัน, mua nan.

อนม มาจ อสร มาจ สวี
อนม อจ ค สบ เดจ พรจ ช่นน
ไอจก ทรอน จวำ วั จัน
ทรสจ สวณ สจจก ทรจจจ
คจก ยม น ไอจก เดจ ไอจก ช่น

นอ นน nāṅg oṅsāṅ || māṅ rāsē.
hēn ong sōmūēt (cha) || p,hrā chōn (na) sē.
sōkēē k,hrō nūn k,hrān || rām p,han.
hdi sōng sūān sūlōt || rāt (t,hot) chōet (tra)
k,hēet yūām mēo yūōk || lēo sōk sām.

Dramatic Opera of OONAROOT.

ภาคผนวกส่วนที่เป็นวรรณกรรมไทยรวมทั้งคำประพันธ์และข้อความที่เจมส์ โลว์ยกมาเป็นตัวอย่างในการอธิบายเกี่ยวกับไวยากรณ์ไทยดังที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าเจมส์ โลว์ สนใจศึกษาวรรณคดีและเอกสารภาษาไทยต่าง ๆ และคงจะรวบรวมเอกสารภาษาไทยไว้มากพอสมควร ดังที่เขาบันทึกไว้ในจดหมายเหตุว่า “.....และจะถือโอกาสแปลต้นฉบับเขียนภาษามลายูหรือภาษาไทยหลายฉบับ ที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในครอบครอง หรือที่อาจจะได้รับภายหลังจากนี้”^๕

^๕ นันทา วรเนติวงศ์ (ผู้แปล), จดหมายเหตุเจมส์โลว์, หน้า ๑๑๒.

หนังสือ *A Grammar of the T, hai or Siamese Language* ของ เจมส์ โลว์ นับว่าเป็นหนังสือไวยากรณ์ไทย ที่มีเนื้อหาเป็นประโยชน์ไม่น้อยแก่ชาวต่างประเทศที่ประสงค์จะศึกษาภาษาไทยในสมัยนั้น แม้จะมีข้อผิดพลาดอยู่บ้างก็ตาม ข้อผิดพลาดที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้เป็นสิ่งที่เจมส์ โลว์ คาดไว้ว่าจะต้องมีขึ้นอย่างแน่นอน ทั้งนี้ เจมส์ โลว์ จึงนำสำนวนไทยที่ว่า “ช้างสี่ตีน ยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง” มาพิมพ์ไว้ที่หน้าปกในของหนังสือ และเขียนไว้ในตอนท้ายของบทนำเป็นการอธิบายความหมายของสำนวนไทยนี้ว่า “If the mighty elephant cannot always keep his footing : ought we to be surprised, if puny man slides into error ?”

หนังสือไวยากรณ์ไทยที่ชาวต่างประเทศเขียนขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ อีกเล่มหนึ่งคือ *Grammatica Linguae Thai* ของสังฆราชปาลเลอกัวซ์ นั้น ในปัจจุบันไม่

ปรากฏว่ามีตัวเล่มเหลืออยู่ ณ ที่ใด หลักฐานเกี่ยวกับการพิมพ์ของหนังสือเล่มนี้มีเป็น ๒ ประการ ประการแรก กำธร สติรกุล เขียนไว้ว่า ในรายงานของมิชชันนารี A. B. C. F. M. ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๑๘๔๓ กล่าวว่าหนังสือไวยากรณ์ไทยแต่งโดยสังฆราชปาลเลอกัวซ์ พิมพ์ที่โรงพิมพ์ของมิชชันนารีคณะเบบติสต์ เป็นหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์อักษรไทยที่หล่อเป็นครั้งแรกในเมืองไทย^{๑๐}

อีกประการหนึ่งนั้นเชิงอรุณในหนังสือของ เอเตียน กาลลัวซ์ ระบุว่าพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๘๕๐^{๑๑} ส่วนสถานที่พิมพ์นั้น หนังสือเล่มเดียวกันนี้กล่าวว่า “.....บุคคลเหล่านี้จะได้พบในหนังสืออันพิมพ์ขึ้นที่บางกอก จากโรงพิมพ์เฉพาะของคณะมิชชันนารีคาทอลิกเล่มนี้ว่า.....”^{๑๒}

เนื้อหาของหนังสือไวยากรณ์ไทยของปาลเลอกัวซ์มีหลักฐานปรากฏในหนังสือของ เอเตียน กาลลัวซ์ ดังนี้

^{๑๐} กำธร สติรกุล, ๓๐๐ ปี ภาษาล้านนา, หน้า ๑๒๕.

^{๑๑} เอเตียน กาลลัวซ์, ราชอาณาจักรสยามในงานแสดงศิลปหัตถกรรม ณ กรุงปารีส ใน พ.ศ. ๒๔๒๑ (ค.ศ. ๑๘๗๘) และ ณ พระราชวังแวร์ซายส์ ใน พ.ศ. ๒๔๒๕ (ค.ศ. ๑๘๘๒) กับพระเจ้ากรุงสยามทั้งสองพระองค์, แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๑๔), หน้า ๒๗.

^{๑๒} เรืองเดียวกัน.

....เป็นหนังสือที่มีข้อกำหนดอันเป็นประโยชน์ เป็นป่อเกิดอันสมบูรณ์ และให้แสงสว่างมากประการเกี่ยวกับประเทศสยาม จากหนังสืออันมีชื่อเหมาะสมว่าไวยากรณ์ภาษาไทย (Grammatica linguoe thai) นอกจากแสดงให้เห็นตัวอย่างอันน่าสนใจของร้อยกรองและร้อยแก้วของสยามแล้ว ยังได้ให้แบบวิธีเรียงความและกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการสนทนา คำพูดโต้ตอบระหว่างบุคคลต่างชั้น ภาษิต เช่นบทที่ว่า “ถ้าช้างซึ่งมีตีสี่เท้ายังรู้พลาด นักปราชญ์จะมีรู้พลั้งบ้างหรือไร?” และอีกบทหนึ่งที่ว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล” เป็นต้น ในบทที่ว่าด้วยสรรพนาม (Sappanam) ได้ประมวลคำที่ใช้กันในหมู่ผู้ดี และในบทที่ว่าด้วยราชาศัพท์ (Raxasab) หรือภาษาในวังหลวง ก็มีการใช้ถ้อยคำเป็นพิเศษออกไป โดยนำมาจากภาษาสันสกฤต บาลี กัมพูช มลายู ใช้กันอยู่ในท่ามกลางอันสูงส่งนั้น

แล้วการแบ่งเวลาของประเทศสยาม มาตรา ชั่ง ตวง วัด พระราชประวัติ ของพระเจ้าแผ่นดิน นับแต่สมัยเริ่มแรก เมืองที่สำคัญ ๆ ของราชอาณาจักร บัญชีรายชื่อหนังสือที่สำคัญ ๆ ภาษาไทย วิเคราะห์แบบพุทธศาสน์ ตามที่ตีความและปฏิบัติกันอยู่ในประเทศ^{๑๓}

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะมีเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และตัวอย่างของการใช้ภาษาไทยแล้วยังทำให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองไทยอีกหลายด้าน

หนึ่งเนื้อหาของหนังสือ Grammatica Linguoe Thai ตามที่เอเตียน กาลัวซ์ กล่าวไว้ นั้น มีความคล้ายคลึงกับเนื้อหาเรื่องภาษาและวรรณกรรมที่ปาลเลอกัวซ์เขียนไว้ในหนังสือ Description du Royaume Thai or Siam หรือ “เล่าเรื่องกรุงสยาม”^{๑๔} ซึ่งกล่าวถึงหัวข้อต่างๆ ดังนี้ ต้นกำเนิดและองค์ประกอบของภาษาไทย

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๒๘

^{๑๔} พิมพ์จำหน่ายที่กรุงปารีสใน ปี ค.ศ. ๑๘๕๔ (๒๓๙๗) สันต์ ท. โกมลบุตร แปลเป็นภาษาไทยให้ชื่อว่า “เล่าเรื่องกรุงสยาม”

อักษรและพยัญชนะภาษาไทย แจกลูกแม่ ก กา จนถึงแม่เกย สำเนียงภาษาไทย นาม กริยา ทำนองการสนทนา บทสนทนา ข้อสังเกต ต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาไทย วรรณคดี ตัวอย่าง ร้อยแก้ว ตัวอย่างร้อยกรอง บทสวด^{๑๕}

เนื้อหาบางเรื่องแปลลอกัวซ์กล่าวว่า คัดมาจากหนังสือ Grammatica Linguae Thai ดังข้อความว่า “คำสนทนาสั้น ๆ ดังที่ข้าพเจ้าคัดมาจากหนังสือไวยากรณ์ของ ข้าพเจ้า....”^{๑๖} ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า แปลลอกัวซ์ คงจะสรุปหรือคัดเนื้อหาบางตอน จากหนังสือไวยากรณ์ไทย มาเขียนไว้ใน หนังสือ “เล่าเรื่องกรุงสยาม”

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของหนังสือ ไวยากรณ์ไทยของเจมส์ โลว์ กับเนื้อหาของ หนังสือไวยากรณ์ไทยของปาลเลอกัวซ์ตามที่ เอเตียน กาลัวซ์ กล่าวไว้และตามที่ปรากฏ ในหนังสือ “เล่าเรื่องกรุงสยาม” จะเห็นว่าหนังสือของปาลเลอกัวซ์ มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทยในค่าน ของวัฒนธรรมการใช้ภาษามาก โดยอธิบาย

ถึงระดับของภาษาว่า ภาษาไทยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ภาษาตลาดหรือภาษาชาวบ้าน ภาษาชั้นสูง และ ภาษาศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างทั้งถ้อยคำและบทสนทนาของ บุคคลระดับต่าง ๆ หลายบท ซึ่งทำให้ชาว ต่างประเทศเข้าใจการใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น การอธิบายลักษณะของภาษาเรื่องสระและ พยัญชนะไม่มีข้อแตกต่างกันมากนัก แต่การ อธิบายเกี่ยวกับคำชนิดต่าง ๆ นั้น ปาลเลอกัวซ์ อธิบายโดยเน้นลักษณะคำชนิดนั้นใน ภาษา ไทย ไม่ได้อธิบายตามหลักเกณฑ์ของไวยา- กรณ์ฝรั่งเศส (เฉพาะที่ปรากฏในหนังสือเล่า เรื่องกรุงสยาม)

นอกจากนี้ หนังสือของปาลเลอกัวซ์มี ตัวอย่างร้อยแก้วและร้อยกรองภาษาไทย จำนวนมากรวมทั้งให้ความรู้ประกอบอีก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปาลเลอกัวซ์พำนักอยู่ใน ประเทศไทยมานาน^{๑๗} ได้มีโอกาสศึกษา ภาษาไทยและพบปะคนไทยระดับต่างๆตั้งแต่ พระเจ้าแผ่นดินลงมา จึงทำให้ปาลเลอกัวซ์

๑๕ ฌอง แบปติสต์ ปาลเลอกัวซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม, สำนักพิมพ์เกาหัว, ๒๕๒๐, หน้า ๓๔๗-๓๕๐.

๑๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๐.

๑๗ เข้ามาเมืองไทยตั้งแต่ปี ๑๘๓๐ (พ.ศ. ๒๓๗๓)

แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร (กรุงเทพมหานคร :

มีความรู้ความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมไทย ตลอดจนวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ของไทย ดีกว่าชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ในระยะเวลาที่น้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม แม้หนังสือไวยากรณ์ไทย ที่ชาวต่างประเทศ เขียนขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ทั้ง ๒ เล่มนี้จะมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน อยู่บ้าง แต่ก็มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันนั่นคือ จุด

ประสงค์ของผู้เขียนที่มุ่งจะให้เพื่อนร่วมชาติของตนมีความรู้ความเข้าใจภาษาอื่น ดังนั้นหนังสือไวยากรณ์ไทยทั้ง ๒ เล่มนี้ จึงมีความสำคัญไม่เพียงแต่เป็นหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของการศึกษาภาษาเท่านั้น ยังมีความสำคัญในแง่ที่เป็น สิ่งแสดงให้เห็นความพยายามในการที่จะใช้ภาษา เป็นเครื่องมือจัดปัญหาและความไม่เข้าใจกัน ของคน ๒ ชาติ อีกด้วย ☸

บรรณานุกรม

- กาลดิษฐ์, เอเตียน. ราชอาณาจักรสยามในงานแสดงศิลปกรรม ณ ชงปี เดอ มาร์ส ใน พ.ศ. ๒๔๒๑ (ค.ศ. ๑๘๗๘) และ ณ พระราชวังแวร์ซาย ใน พ.ศ. ๒๔๒๕ (ค.ศ. ๑๘๘๒) กับพระเจ้ากรุงสยามทั้ง ๒ พระองค์. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๑๔.
- กัณธร สติรกุล. ภาษไทย ๗๐๐ ปี. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๒๗.
- นันทา วรเนติวงศ์. (ผู้แปล). จดหมายเหตุเจมส์ โลว์. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๕.
- ปาลเลอกัวซ์, หลุยส์ แบปติสต์. เล่าเรื่องกรุงสยาม. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดาวหน้า, ๒๕๒๐.
- เพ็ญฤทัย วาสุภุมมา. “บันทึกเรื่องมิสซังแห่งกรุงสยามของสังฆราชปาลเลอกัวซ์.” ศิลปากร ๒ (พฤษภาคม ๒๕๒๔) : ๑๘-๕๕.
- โลเนย์, อาเดรียง. สยามและคณะมิสชันนารีฝรั่งเศส. แปลโดย ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๘.
- สมชาย ลำดวน. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.
- Low, James. *A Grammar of the Thai or Siamese Language*. Calcutta : The Baptist Mission Press, 1828.